

รูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพ โดยพุทธสันติวิธี*

A Model of Developing an Ideal Expert in Peace by Buddhist Peaceful Means

^{1*} พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส

¹Phra Pramote Vadakovido and Phramaha Hansa Dhammahāso

สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Peace Studies Program, Graduate School,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

^{1*}Corresponding Author. E-mail: boss04506@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบตามศาสตร์สมัยใหม่และพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อพัฒนารูปแบบวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยแบบ Research and Development (R and D) เป็นการวิจัยเชิงการพัฒนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิทยาการต้นแบบตามศาสตร์สมัยใหม่และพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าวิทยาการตามศาสตร์สมัยใหม่เป็น “วิทยาการกระบวนการ วิทยาการกิจกรรมกลุ่ม วิทยาการโอดี” มุ่งสร้างการมีส่วนร่วมการเรียนรู้ ยึดผู้เข้าฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ วิทยาการตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทยึดหลักการโอวาทปาติโมกข์ มุ่งพัฒนาจิตใจ มีวิธีการสื่อสารธรรมเกิดสันติสุข ไม่พูดร้ายไม่ทำร้ายผู้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม 2) รูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี พบว่า มีวิธีการพัฒนา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพระวิทยาการต้นแบบ 2) ด้านฝึกอบรมแบบธรรมะโอดี 3) ด้านการพัฒนาองค์กร 4) ด้านเครื่องมือพุทธสันติวิธี 5) ด้านสร้างสันติภายใน โดยรูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพ ยึดตาม K-U-M-S-A-N Model ประกอบด้วย “ความรู้ ความเข้าใจ สติ-สันติ ทักษะ ทศนคติ และการสร้างเครือข่ายวิทยาการต้นแบบสันติภาพ” 3) การนำรูปแบบการพัฒนา

วิทยาการต้นแบบสันติภาพ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นพระสงฆ์จำนวน 41 รูป พบว่าความพึงพอใจของพระวิทยาการต้นแบบอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = .54) ระดับความพึงพอใจส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงร้อยละ 65.85 ทำให้ผู้วิจัยค้นพบนวัตกรรมงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมคือรูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพเป็นองค์ความรู้ใหม่ของผู้วิจัยส่งผลให้เกิดศูนย์วิจัยและฝึกอบรม เปิดหลักสูตรระยะสั้นเพื่อตอบโจทย์มหาวิทยาลัยองค์กรและสังคมไทย

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; วิทยาการต้นแบบสันติภาพ; พุทธสันติวิธี

Abstract

This article has objectives for (1) To study a model of developing an ideal expert according to the modern science and Theravada Buddhism, (2) To develop an ideal expert in Peace by Buddhist peaceful means, (3) To present a model of developing an ideal expert in Peace by Buddhist peaceful means. It is a Research and Development or (R and D) research, this is a development research. The findings are as follows:

1) The theoretical concept in developing an ideal expert according to modern science and Theravada Buddhism was found that an expert according to the modern science was a process expert emphasizing on the learning participation by using the trainee-centered, creating activities for learning. In regards, an expert in Theravada Buddhism should follow the teaching of the Buddha in Ovada Patimokkha by emphasizing to self-develop with the purified mind and possessing the dhamma communication method with no bad speech and action to people with cultural differences.

2) A Model of Developing an Ideal Dhamma OD Expert by Buddhist Peaceful Means had 5 development areas consisting of 1) a model expert monk, 2) Dhamma OD training process, 3) organizational development, 4) Buddhist peaceful means, and 5) inner peace building. This model followed the concept of K-U-M-S-A-N Model consisting of “knowledge, understanding, mindfulness-peace, skill, attitude, and networking of an ideal expert”.

There was an application of A Model of Developing a Peace Ideal Expert with the sampling groups of 41 monks, it was found that the satisfaction of an ideal expert was at the highest level ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = .54), satisfaction level was at high level at the percentage of 65.85. Therefore, the researcher has discovered an innovation from research to the society serving which was A Model of Developing a Peace Ideal Expert. This was a new unit of knowledge of the researcher resulting in a research and training centre, short-term training course to answer the question raised by the university, organization, and the society onwards.

Keywords: A Developing Model; Peace Ideal Expert; Peaceful Means

บทนำ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการมุ่งเสริมสร้างกลไกการพัฒนาประเทศ ให้มีการพัฒนาเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก และกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมาย “การเสริมสร้างและพัฒนาคน” อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน แผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัย มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนานตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ได้มียุทธศาสตร์สำคัญที่เป็นปัจจัยสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ คือ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017) การปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณภาพ คุณธรรมจริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า (Phrakhrupaladkaweewat, 2018) ด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการพัฒนามนุษย์มีความสัมพันธ์ตามแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 โดยมีแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามเผยแผ่ด้วยการกำหนดเป้าหมายจัดทำยุทธศาสตร์การเผยแผ่ มีกองงานพัฒนาสถาบันเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความรู้ทักษะด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร การใช้สื่อ เช่น นักเผยแผ่ธรรม พระธรรมวิทยากร พระวิทยากรกระบวนการ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระธรรมทายาท และสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพร้อมศาสนสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Office of the Strategic Plan for Buddhism Affairs Revolution, 2017)

การพัฒนาความรู้ทักษะนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพมาตรฐาน จะต้องเสริมสร้างสันติสุขภายในสังคมและประเทศชาติ สามารถสื่อสารธรรมให้เกิดความเข้าใจง่ายสามารถนำไปปฏิบัติได้เหมาะสมกับคนในยุคสังคมปัจจุบันเพราะมนุษย์ในปัจจุบันมีการมีความแตกต่างของคนในแต่ละยุค ซึ่งมีลักษณะความคิด ความสนใจ พฤติกรรมที่ต่างกัน ทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีการประยุกต์คำสอนให้เหมาะสม ถ้าผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนายังจัดการเรียนรู้ใช้กระบวนการเรียนรู้และรูปแบบวิธีการเดิมๆอาจจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ประสบความสำเร็จเพราะโลกมีความเปลี่ยนแปลง การเผยแผ่ต้องปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้งนำศาสตร์สมัยใหม่มาสนับสนุนให้การการเผยแผ่ธรรมมีความน่าสนใจมากขึ้น (Thongdee, 2018) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับว่าเป็นงานที่สืบสายตกทอดโดยตรงจากพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นงานที่พระพุทธองค์ทรงสถาปนาขึ้น และปฏิบัติด้วยพระองค์เอง เพียงพรชาแรกก็ทรงหมั่นกล่อแห่งพระธรรมจัดขบวนทัพขับเคลื่อนหมู่สงฆ์ทั่วชมพูทวีปโดยใช้หลักของพระธรรมทูต งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เป็นงานที่มีอายุยืนยาวที่สุดคือ “การเผยแผ่” โดยเฉพาะการเผยแผ่เชิงรุก (Strategic Propagation) เป็นรูปแบบการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสังคมสันติสุข เมื่อกาลเวลาผ่านไป

วิธีการเผยแผ่ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ปัจจุบัน โดยยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของพระสงฆ์ผู้ให้การเผยแผ่จะต้องเกิดความแจ่มแจ้ง จูงใจ แก่แล้วกล้า ร่าเริง ผู้ฟังเกิดความปิติในธรรม ซึ่งเข้าในลักษณะธรรมะสะอาด ฉลาดประยุกต์ สุนกิมิสาระ (Phra Brahmaphandit (Prayoon Dhammacitto), 2013) ถือว่าเป็นการวิเคราะห์ผู้เผยแผ่ธรรม แต่ในปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขาดรูปแบบการพัฒนาวิทยากร ขาดวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญ เพราะผู้เผยแผ่ธรรมขาดการปรับตัวเข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ไม่ปรับวิธีการนำเสนอ ศึกษาเฉพาะทางธรรมขาดการศึกษาศาสตร์สมัยใหม่เพื่อบูรณาการ ทำให้ไม่ปรับตัว รู้ไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความต้องการของสังคม (Peuchthonglang, 2018) จึงเป็นปัญหาของพระเผยแผ่ธรรมในการปรับตัวที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ผู้เผยแผ่ธรรมขาดการประยุกต์หลักธรรม ขาดการประยุกต์วิธีการนำเสนอ ขาดการประยุกต์คำสอนในการเผยแผ่ธรรม เพื่อเข้าใจแบบง่ายๆ ทำให้การนำเสนอหลักธรรมไม่น่าสนใจ ประยุกต์เป็นการปรับใช้ได้จริง ผู้เผยแผ่ธรรมขาดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการปรับเปลี่ยนการสื่อสารธรรมให้เหมาะสม ต้องเปลี่ยนวิธีการด้วยการรุกออกไปสอน ไปเผยแผ่ตามองค์กรต่างๆ เรียกว่า “ตกปลานอกหมู่บ้าน ประสานสิบทิศ” ตามการเผยแผ่เชิงรุก ผู้เผยแผ่ธรรมขาดความตระหนักในการวิเคราะห์องค์กรและผู้ฟังว่ากลุ่มเป้าหมายมีปัญหาอะไร เขาต้องการอะไร ขาดการวิเคราะห์ผู้ฟัง ขาดประสบการณ์ ในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมมีความหลากหลายทางศาสนา ผู้เผยแผ่ขาดการวิเคราะห์ ใช้ช่วงโอกาสเผยแผ่ธรรมโจมตี กล่าวร้ายต่างศาสนา ถือว่าผิดหลักการ วิธีการ อุดมการณ์ในการเผยแผ่ธรรมตามโอวาทปาติโมกข์ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) คือ “การไม่พูดร้ายการไม่ทำร้าย” ถือว่าเป็นจุดอ่อนในการเผยแผ่ธรรมในปัจจุบันทำให้เกิดการเผยแผ่ธรรมไม่ประสบความสำเร็จ เป็นประเด็นปัญหาสำคัญการเผยแผ่ธรรมในปัจจุบัน (Phra Brahmamagunabhorn (P. A. Payutto), 2003) ถ้าไม่มีการพัฒนาผู้เผยแผ่ธรรมอันเป็นต้นแบบของการขัดเกลากจิตใจคนในสังคมจะนำไปสู่คุณภาพชีวิต คุณภาพสังคม และคุณภาพของพระพุทธศาสนาในทางด้านลบ เกิดความขัดแย้งเมื่อผู้เผยแผ่ธรรมล้มหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์นักเผยแผ่ธรรมอย่างพุทธสันติวิธี

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจปัญหาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จึงศึกษารูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี เพื่อสร้างวิทยากรต้นแบบที่สามารถประยุกต์เนื้อหาหลักธรรมและศาสตร์สมัยใหม่โดยวิทยากรต้นแบบมีเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมด้วยการใช้กระบวนการของพุทธสันติวิธี นำไปสู่สันติสุขภายในองค์กรและสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม เพราะวิทยากรต้นแบบสันติภาพเป็นวิทยากรแบบ Knowledge Facilitator เป็นวิทยากรกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ วิทยากรกระบวนการจึงเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางมีหน้าที่เอื้ออำนวยให้เกิดการรวมตัว การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินกิจกรรมที่มีรูปแบบ ขั้นตอน ของกลุ่มคนเพื่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้สันติสุข รูปแบบธรรมะโอตติถือว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบหนึ่งที่ใช้กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยการมุ่งเสริมสร้างองค์กรสันติสุข ได้รับความสนใจจากองค์กรต่างๆ โดยขาดวิทยากรที่จะไปทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม ซึ่งวิทยากรที่จะไปหน้าที่ต้องมียุทธศาสตร์ ทักษะการจัดการ กิจกรรม ทัศนคติการเผยแผ่ธรรม และสามารถทำงานเป็นทีมแบบเครือข่ายกัลยาณมิตร โดยมีอัตลักษณ์ที่

ชัดเจนคือ “พระวิทยากรผู้เสริมสร้างองค์กรและสังคมสันติสุข” ผู้วิจัยจึงมองเห็นปัญหาการขาดวิทยากรสันติภาพที่มีหลักการ วิธีการ อุดมการณ์ตามหลักโอวาทปาติโมกข์ในการเผยแผ่ธรรม พระวิทยากรต้นแบบที่ใช้เครื่องมือพุทธสันติวิธีที่สามารถสื่อสารธรรมเพื่อเกิดสันติสุขภายในองค์กรและสังคม ขาดการสร้างเครือข่ายพระวิทยากรอย่างกัลยาณมิตรที่อุทิศตนทำงานเพื่อประกาศพระพุทธศาสนา จึงมีแรงบันดาลใจมุ่งมั่นพัฒนาพระวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี หรือ วิทยากรต้นแบบสันติภาพ

ดังนั้น การพัฒนาทุกอย่างเริ่มต้นที่การพัฒนามนุษย์ มนุษย์จึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาสังคมจึงอยู่ที่การพัฒนาคนให้เป็นคนดี (Phra Brahmapandit (Prayoon Dhammacitto), 2017) การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งการกำหนดให้พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางการพัฒนาโดยมีเป้าหมายด้วย “การเสริมสร้างและพัฒนาคน” โดยมุ่งพัฒนาพระสงฆ์เป็นพระวิทยากรต้นแบบสันติภาพ ซึ่งเป็นผู้เผยแผ่ธรรมท่ามกลางความแตกต่างกันทางพหุวัฒนธรรม เพื่อนำธรรมะสู่องค์กรและสังคมเพื่อสังคมเกิดสันติสุขต่อไป

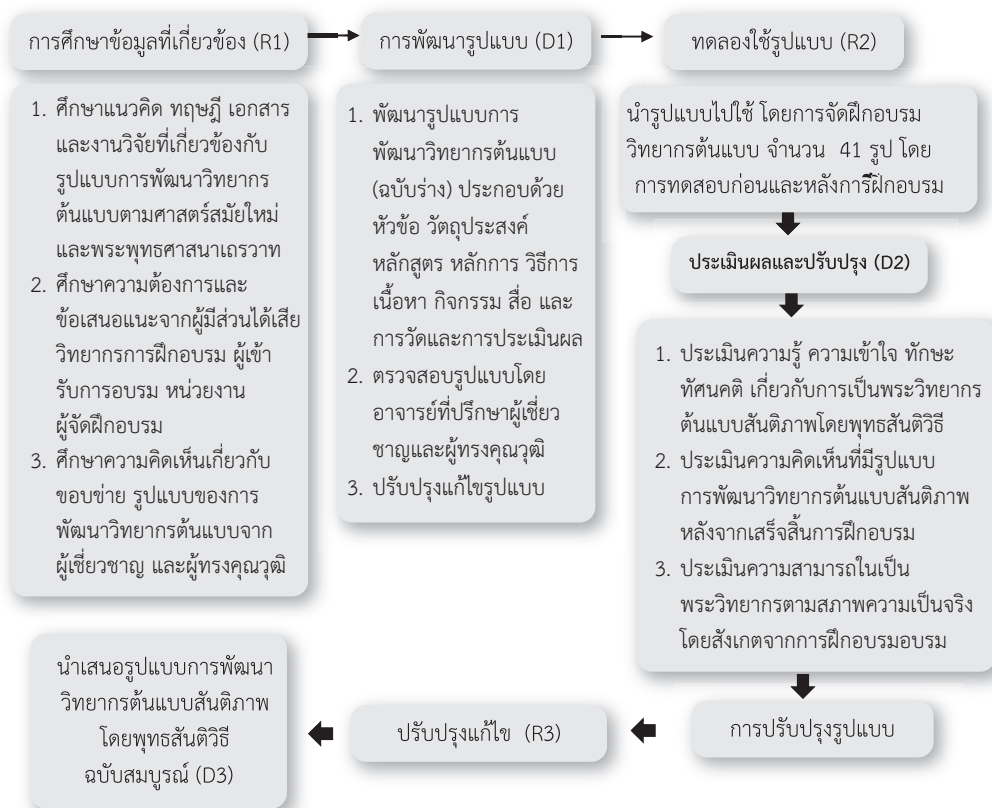
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบตามศาสตร์สมัยใหม่และพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อพัฒนารูปแบบวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินวิจัย (Research Methodology) ในการศึกษา เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี” เป็นการวิจัยแบบ Research and Development (R and D) เพื่อ “ต้องการแก้ปัญหาและต้องการสร้างนวัตกรรม” เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงอย่างเป็นรูปธรรม เห็นผลที่ชัดเจนในการพัฒนาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผ่านการทดลองและการวัดผลรูปแบบการพัฒนา โดยเป็นนวัตกรรมประเภทรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบ เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงรูปแบบ (Model Research and Development) เป็นการนำหลักการทฤษฎีมาผสมผสานกับเครื่องมือและการประยุกต์ใช้จริงโดยการนำมาสู่กระบวนการวิจัย ทดลองหารูปแบบจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยแบบ Research and Development (R and D) มีกระบวนการพัฒนานวัตกรรมในรูปแบบของ R1D1, R2D2, R3D3 ใช้รูปแบบการวิจัย “เชิงทดลอง: Experimental Research” เน้นการวิจัยด้วยการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นการวิจัยโดยการลงมือปฏิบัติ ทดลองโดยใช้ความรู้และเทคนิคของศาสตร์เฉพาะด้าน เพื่อค้นหาความรู้ วิธีการและการสร้างนวัตกรรม เป็นการตอบ โจทย์ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมในด้านการพัฒนามนุษย์ โดยตอบโจทย์ “Why : ทำไมต้องพัฒนา What : พัฒนาอะไร How : พัฒนาอย่างไร” โดยผลงานการวิจัยสามารถนำไปเผยแพร่และขยายผลใน วงกว้างได้ต่อไปเพราะผลลัพธ์การวิจัยพัฒนา คือ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ ระบบปฏิบัติการโดยมี เป้าหมาย คือ รูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพ

วิธีการดำเนินวิจัย (Research Methodology) ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนา วิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี” เป็นการวิจัยแบบ Research and Development (R and D) แบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี” ใช้กลุ่มด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์จำนวน 41 รูป เพื่อเข้าสู่รูปแบบการพัฒนาพระวิทยาการต้นแบบ ด้วยกระบวนการฝึกอบรมเป็นการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพระวิทยาการต้นแบบ มีการคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์ นักเผยแผ่พระธรรมวิทยาการ พระธรรมทูต เพื่อนำมาพัฒนาเป็นวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติเบื้องต้นของพระวิทยาการต้นแบบจะต้องมีคุณสมบัติสู่การเป็นวิทยาการต้นแบบคือ “ระดับการศึกษาทางธรรมนักรธรรมชั้นเอก ระดับการศึกษาทางโลกระดับปริญญาตรี มีพรรษาจำนวน 5 พรรษาขึ้นไป มีศรัทธามีอุดมการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและมีใจรักในการเผยแผ่ธรรม มีความกระหายในการเรียนรู้ มีฉันทะในการพัฒนาตนเป็นวิทยาการต้นแบบ” โดยมีการคัดเลือกพระสงฆ์เพื่อไปพัฒนาเป็นพระวิทยาการต้นแบบสันติภาพ

2) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือสำหรับศึกษาการสร้างและออกแบบการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรม ด้วยการสร้าง “แบบการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้นำไปใช้ออกแบบนวัตกรรม” และเครื่องมือวัดผลที่เกิดจากการทดลองใช้รูปแบบประกอบด้วย “แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสอบถามความพึงพอใจ” ตามขอบเขตของเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ คือ “ความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability)” ด้วยการเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นการตรวจสอบความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง ครอบคลุมครบถ้วนของเนื้อหาในประเด็นและสาระสำคัญตรงตามพฤติกรรมที่ต้องการวัด รวมทั้งความเหมาะสมของสำนวนภาษา และปรับปรุงแก้ไข เป็นเครื่องมือในการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี และผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกตรวจสอบค่า IOC ในการวิจัยด้วยแบบสอบถามก่อนและหลังการทดลองรูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีเพื่อเป็นการสนับสนุนงานวิจัยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาวิทยาการต้นแบบ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บด้วยตนเองและเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ เก็บจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์จากเอกสาร ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ ปฏิบัติการ จาก ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ข้อมูลเอกสารทางวิชาการ ทฤษฎี หนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ ในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดจากสถาบันการศึกษา รวมถึงศึกษาทฤษฎีในด้านการพัฒนาวิทยาการต้นแบบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการพัฒนาองค์กร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการเป็นผู้นำและสร้างทีมงาน และด้านพุทธสันติวิธี เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย 2) วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยมีการสนทนากลุ่ม แลกเปลี่ยน

เรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาวิทยากรต้นแบบ ถือว่าเป็น ประโยชน์ เสี่ยงจากบุคคลอื่นสะท้อน เสนอแนะแบบกัลยาณมิตรเป็นสันติสนทนา โดยการเรียนรู้บุคคลผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ด้านพุทธสันติวิธี ด้านวิทยากรฝึกอบรม ด้านนักสันติวิธี ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ ด้านการสื่อสาร ด้านนักกิจกรรม ด้านนักฝึกอบรม ด้านนักวิจัยเชิงพัฒนา ร่วมสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนงานวิจัยเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบควรจะไปสู่ทิศทางใดและรับรองรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ด้วยการใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 16 ท่าน 3) วิธีการทดลองเชิงปฏิบัติการ ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะการพัฒนาแบบและรับรองรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีเป็นที่เรียบร้อย จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์และนำข้อมูลจากการศึกษาปฐมภูมิเอกสาร ในรูปแบบหนังสือทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาวิทยากร ด้านธรรมะโอติ ด้านพุทธสันติวิธี รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาสร้างองค์ความรู้เพื่อออกแบบหลักสูตรการพัฒนาวิทยากรต้นแบบ เพื่อนำไปสู่การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี 4) “การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)” เป็นการสังเกตการฝึกภาคสนาม มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมแต่มีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เพื่อสังเกตพฤติกรรม ถือว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในช่วงการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี

4) การวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์มาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษา เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี” เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จากการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลจากข้อมูลการสัมภาษณ์ โฟกัสกรุป การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ชัดเจนและเชื่อถือได้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณและวิเคราะห์สถิติประกอบด้วย 1) สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) mean median 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของกลุ่มตัวอย่างและสถิติอ้างอิง ได้แก่ ค่าทดสอบค่า t-test

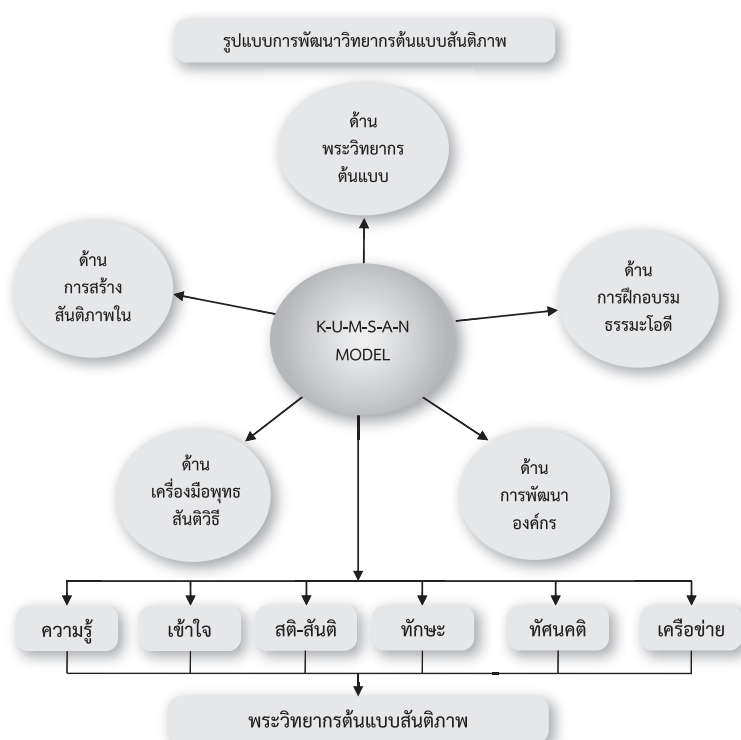
ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบศาสตร์สมัยใหม่และพระพุทธศาสนาเถรวาทมีความสอดคล้องกันอย่างชัดเจน วิทยากรที่ที่จะต้องรู้เข้าใจในหลักคำสอนพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนและนำศาสตร์สมัยใหม่มาสนับสนุนเพื่อให้การนำเสนอธรรมะเข้าใจง่ายเหมาะสมกับคนในยุคปัจจุบันเรียกว่า “ปรับศาสตร์สมัยใหม่เข้าหาพระพุทธศาสนา” วิทยากรตามศาสตร์สมัยใหม่จึงต้องเป็น “วิทยากรกระบวนการ วิทยากรกิจกรรมกลุ่ม วิทยากรปฏิบัติการ วิทยากรโค้ชชิ่ง และวิทยากรโอติ” โดยมุ่งการสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ยึดผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมให้เกิดการ

เรียนรู้ เป็นการเรียนรู้แบบฉลาดประยุกต์ สนุกมีสาระ เป็นการปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา ผู้จะพัฒนาเป็นวิทยากรต้นแบบธรรมะโอดีหรือวิทยากรต้นแบบสันติภาพจะต้องพัฒนาสู่วิทยากรดังที่กล่าวมา ส่วนวิทยากรตามพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นต้องยึดตาม “หลักการของวิทยากรต้นแบบ อุดมการณ์ของวิทยากรต้นแบบ วิธีการของวิทยากรต้นแบบ และสันติภาพของวิทยากรต้นแบบ” โดยวิทยากรทางพระพุทธศาสนาเถรวาทจะยึดแนวทางของพระพุทธเจ้า เริ่มจากหลักการพยายามมุ่งพัฒนาด้านการทำจิตให้บริสุทธิ์ มีอุดมการณ์พยายามมุ่งไปสู่ความอดทนต่อความยากลำบาก วิธีการพยายามมุ่งไปที่การไม่พูดร้าย การไม่ทำร้ายแม้บุคคลผู้มีความแตกต่างต่างแจ้งเคารพและเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี มีวิธีการพัฒนา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพระวิทยากรต้นแบบ 2) ด้านกระบวนการฝึกอบรมแบบธรรมะโอดี 3) ด้านการพัฒนาองค์กร 4) ด้านเครื่องมือพุทธสันติวิธี 5) ด้านการสร้างสันติภายใน โดยรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพยึดตาม K-U-M-S-A-N Model ประกอบด้วย “ความรู้ ความเข้าใจ สติ-สันติ ทักษะ ทศนคติ และการสร้างเครือข่ายวิทยากรต้นแบบสันติภาพ”

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า เป็นการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี หรือ รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพ มีการทดลองรูปแบบด้วยการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง ผลการทดลองรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพ ทำให้เกิดรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยได้ค้นพบรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพ ซึ่งผ่านการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายมีการประเมินผลผ่านเชิงปริมาณเพื่อสนับสนุน เพื่อให้รูปแบบเกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การจะพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพจะต้องมีการพัฒนาในด้านพระวิทยากร ด้านกระบวนการฝึกอบรมแบบธรรมะโอติ ด้านการพัฒนาองค์กร ด้านเครื่องมือพุทธสันติวิธีและด้านการสร้างสันติภายใน ทำให้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เบอร์โล ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ข้อมูล ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร และสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของพระพุทธศาสนาเถรวาทตามโอวาทปาติโมกข์ ซึ่งวิทยากรต้นแบบสันติภาพต้องยึดในหลักการ อุดมการณ์และวิธีการให้เกิดสันติสุข

จากผลการศึกษาเป็นการพัฒนารูปแบบเพื่อนำรูปแบบสู่การพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพด้วยการทดลองเป็นการนำทฤษฎีทางพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสตร์สมัยใหม่มาบูรณาการ เพื่อพัฒนารูปแบบและทดลองหารูปแบบจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด **ผลการศึกษวิจัยพบว่า** รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี มีวิธีการพัฒนา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพระวิทยากรต้นแบบ 2) ด้านกระบวนการฝึกอบรมแบบธรรมะโอติ 3) ด้านการพัฒนาองค์กร 4) ด้านเครื่องมือพุทธสันติวิธี 5) ด้านการสร้างสันติภายใน นำเสนอรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบของธรรมะโอติโดยพุทธสันติวิธี โดยผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพ ต้องปฏิบัติตามแนวทางของ K-U-M-S-A-N Model ประกอบด้วย “ความรู้ของวิทยากรต้นแบบ ความเข้าใจของวิทยากรต้นแบบ สติ-สันติของวิทยากรต้นแบบ ทักษะของวิทยากรต้นแบบ ทศนคติของวิทยากรต้นแบบ และการสร้างเครือข่ายของวิทยากรต้นแบบ”

ผลจากการนำรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นพระสงฆ์ จำนวน 41 รูป พบว่า คุณลักษณะทั่วไปของผู้เข้าอบรม ผู้เข้าอบรมมีการประเมินความรู้ ความเข้าใจ ของวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ทศนคติของพระวิทยากรต้นแบบอยู่ระดับมากที่สุด ระดับทศนคติต่อการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 65.85 ทักษะของพระวิทยากรต้นแบบอยู่ระดับมากที่สุด ระดับทักษะของพระวิทยากรต้นแบบเมื่อผ่านการอบรม อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 80.49 ความพึงพอใจของพระวิทยากรต้นแบบอยู่ระดับมากที่สุด ระดับความพึงพอใจส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 65.85

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบนวัตกรรมจากงานวิจัยสู่การรับใช้สังคม ส่งผลกระทบต่อองค์กร สังคม และพระพุทธศาสนาในทางที่ดี โดยมีรูปแบบในการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี หรือรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพ เป็นองค์ความรู้ใหม่ของผู้วิจัยส่งผลให้นำไปสู่การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อตอบโจทย์มหาวิทยาลัย องค์กรและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีนโยบายการพัฒนาพระสงฆ์ทั่วประเทศเพื่อพัฒนาเป็นพระวิทยากรต้นแบบสันติภาพ เพราะสันติภาพเป็นฐานของพระพุทธศาสนา โดยกำหนดเชิงนโยบายของคณะสงฆ์

2) ควรมีการพัฒนาบุคคลทั่วไปเพื่อพัฒนาเป็นวิทยากรต้นแบบสันติภาพ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาองค์กรสังคม โดยกำหนดเชิงนโยบายขององค์กร สังคม และภาครัฐ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จากผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี บุคคลผู้เป็นวิทยากรต้องอาศัยประสบการณ์และการฝึกฝนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความชำนาญในกระบวนการใช้กิจกรรมสื่อสารกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่ผ่านการอบรมควรมีการฝึกฝน และศึกษาหาความรู้ในด้านการสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรมการดำเนินชีวิตที่ทันต่อเหตุการณ์โลก มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2) การคัดเลือกพระสงฆ์เข้ารับการฝึกอบรมต้องคัดเลือกจากควมมีฉันทะความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการพัฒนาตนเอง มีความยึดมั่นในหลักการ อุดมการณ์ วิธีการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า หลังจากผ่านการฝึกอบรมภาคทฤษฎีต้องมีการฝึกภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจึงจะสามารถยกระดับการเป็นวิทยากรต้นแบบสันติภาพได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) นำรูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธีไปขยายผลกับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น วิทยากรกระบวนการค่ายฝึกอบรมในรูปแบบธรรมะทั่วประเทศ

2) ขยายกลุ่มเป้าหมายการฝึกอบรมโดยทดลองใช้กับกลุ่มประชากรในหมู่บ้านชุมชน เพื่อสร้างสันติภายในและสร้างสันติภาพในชุมชน

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka*. Bangkok: MCU Press.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan 2560-2564 B.E.* Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Office of the Strategic Plan for Buddhism Affairs Revolution. (2017). *Model Scheme of Buddhism Affairs Resolution 2560-2564 B.E.* Bangkok: Office of the Strategic Plan for Buddhism Affairs Revolution.
- Peuchthonglang, P. (2018). The True Friends: Noble Friends on the Path of the Enlightenment. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(2), 117-138.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). 2003). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: MCU Press.
- Phra Brahmapandit (Prayoon Dhammacitto). (2013). *Direction of Thai Education and Buddhism Strategy*. Bangkok: MCU Press.
- Phrakhrupaladkaweewat. (2018). An Applying Buddhist Principles To Improve The Quality Of Life Of The People in Sri Thamasok 1 Community, Tambon Nai Mueang, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(3), 319-334.
- Thongdee, V. (2018). The Development of Quality of Life According Principle of Five Precept of Educational Personnel in the Secondary Educational Service Area Office in Upper Northeast Region. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 5(2), 211-230.